

Посилання на статтю

Фінагіна О.В. Необхідність оцінювання конкурентостійкості підприємства / О.В. Фінагіна // Управління проектами та розвиток виробництва: Зб.наук.пр. – Луганськ: вид-во СНУ ім. В.Даля, 2011. – № 1(37). – С. 119-122. - Режим доступу: <http://www.pmdp.org.ua/images/Journal/37/11fovokp.pdf>

УДК 339.137.22

О.В. Фінагіна

НЕОБХІДНІСТЬ ОЦІНЮВАННЯ КОНКУРЕНТОСТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Розглянуто поняття конкурентостійкості підприємства. Визначено та обґрунтовано необхідність оцінювання конкурентостійкості підприємства в процесі його діяльності. Дж. 10.

Ключові слова: конкурентостійкість підприємства, оцінювання, конкурентоспроможність підприємства, конкурентна позиція.

А.В. Финагина

НЕОБХОДИМОСТЬ ОЦЕНКИ КОНКУРЕНТОУСТОЙЧИВОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Рассмотрено понятие конкурентоустойчивости предприятия. Определена и обоснована необходимость оценивания конкурентоустойчивости предприятия в процессе его деятельности. Ист. 10.

A.V. Finagina

NECESSITY OF ENTERPRISES' STABILITY OF COMPETITIVENESS ESTIMATION

The concept of enterprises' stability of competitiveness is considered. Necessity of enterprises' stability of competitiveness estimation during the process of its activity is defined and justified.

Постановка проблеми. В сучасних конкурентних умовах на підприємствах всього світу зростає інтерес до комплексу проблем щодо забезпечення стійкості їх конкурентоспроможності та конкурентних позицій. Період активного формування конкурентних відносин між окремими суб'єктами ринку чітко визначив важливість отримання оцінок конкурентоспроможності кожного з них та певного конкурентного місця на ринку. Отримані оцінки та визначені позиції визначають досягнутий у конкурентній боротьбі конкретний рівень конкурентоспроможності в чітко визначений момент часу та в цілому вказують на спроможність підприємства конкурувати. Саме неспроможність підприємства конкурувати призводять до кризових і дезінтеграційних явищ, зростання диспропорцій, екзогенних і ендемогенних суперечностей. Багато в чому це обумовлено тим, що поняття «конкуренції» значною мірою асоціюється з товарно-грошовими ринковими відносинами. Розвиток теорій конкуренції та конкурентоспроможності призвів до появи в науковій економічній літературі такого поняття, як конкурентостійкість підприємства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій показує, що питання обґрунтування існування та теоретичного дослідження конкурентостійкості підприємства, її взаємозв'язку з конкурентоспроможністю, конкурентним статусом, конкурентною позицією та іншими основними поняттями теорії конкуренції розглядалися в працях І.В. Булах, В.Л. Диканя, С.В. Захарової, М.О. Кизима, Ю.А. Сімах, О.М. Тридіда, В.В. Чернеги, М.В. Чорної та ін. Проте про кількісне або якісне оцінювання конкурентостійкості підприємства мова йшла лише в незначній кількості цих праць, де автори звертали увагу на врахуванні специфіки галузі підприємства. При цьому необхідність оцінювання конкурентостійкості підприємства була зумовлена потребою визначення показників, що залежать від рівня конкурентостійкості підприємства. Необхідність узагальнення теоретичних надбань щодо конкурентостійкості підприємства та її оцінювання зумовлює ціль даної роботи.

Метою даної *статті* є розгляд поняття конкурентостійкості підприємства та визначення необхідності її оцінювання для управління підприємством.

Матеріали і результати дослідження. Мінливість та невизначеність ринкових умов, у яких функціонують українські підприємства, призвели до пошуку нових пріоритетів ефективності діяльності, головним завданням яких є забезпечення стійкого розвитку та стабільності господарювання в умовах конкуренції у довгостроковій перспективі, тому дослідження конкурентостійкості підприємств займають все більше місця у сучасних наукових працях учених-економістів [5]. Багато проблем, пов'язаних з процесами забезпечення конкурентостійкості підприємства залишаються не дослідженими і не визначеними, що є наслідком відсутності чітко визначеного наявного на певному окремому підприємстві рівня конкурентостійкості підприємства. Потреба у визначенні даного рівня є головною передумовою оцінювання конкурентостійкості підприємства. У науковій літературі практично відсутні роботи, де б комплексно розглядалися проблеми формування конкурентостійкості підприємства, її забезпечення та особливості її діагностування. Обґрунтування науковцями необхідності оцінювання конкурентостійкості підприємства базувалось та залежало від розуміння самого поняття конкурентостійкості. Так, автори розглядали конкурентостійкість підприємства як окрему категорію, поняття, характеристики або складову. При цьому одні робили наголос на те, що рівень конкурентостійкості підприємства показує стійкість конкурентної позиції підприємства, інші – стійкість конкурентоспроможності підприємства. Разом з тим, визначення понять конкурентоспроможності підприємства та конкурентної позиції деякими авторами ототожнювались. Напрями дослідження конкурентних відносин, що розглядаються у літературних джерелах, поступово розширюються і наповнюються не лише вивченням нових процесів, умов функціонування, важелів втручання, а ще й відображають нові рівні їх розвитку та регулювання.

Для визначення необхідності оцінювання конкурентостійкості розглянемо більше детально трактування цього поняття в різних літературних джерелах. В Україні ще не сформовані адекватна філософія та розуміння конкурентостійкості підприємства, при чому поняття прив'язують до галузевих особливостей без попереднього їх розгляду в загальноекономічному розумінні.

Так, Ю.А. Овчаренко стверджувала, що за своєю сутністю конкурентостійкість підприємств торгівлі являє собою характеристику ефективного здійснення торговельно-технологічних процесів підприємства в умовах конкуренції у довгостроковій перспективі, яка визначається взаємопов'язаними та взаємозалежними складовими (конкурентоспроможністю підприємства та стійкістю підприємства), обов'язковий комплекс яких забезпечує

вирішення відповідних функціональних завдань [5]. При цьому на її думку, конкурентоспроможність підприємства торгівлі визначає можливість підприємства утримувати та збільшувати рівень попиту шляхом більш ефективного задоволення не лише потреб, але й вимог споживачів. Стійкість торговельного підприємства, в свою чергу, повинна забезпечити стійке функціонування суб'єкта господарювання, особливо під час виникнення негативного впливу зовнішнього та (або) внутрішнього оточення [5]. Дане пояснення виділяє дві складові конкурентостійкості підприємства, які визначають необхідність оцінювання конкурентостійкості підприємства для ухвалення управлінських рішень, що базуються на намаганні забезпечити стійкість конкурентоспроможності підприємства та його діяльності.

Особливу актуальність у вирішенні проблеми формування, забезпечення та утримання конкурентостійкості підприємства має обґрунтування механізму її кількісної та якісної оцінки.

Слід зауважити, що поняття «оцінювання» тісно пов'язано з можливістю управління будь-яким об'єктом, адже це кількісне визначення параметрів економічної моделі за допомогою математичних операцій над даними. Таким чином, оцінювання певною мірою служить механізмом ідентифікації об'єкта, який формує уявлення про нього, відбиває якісні і кількісні характеристики предмету оцінювання [5].

М.В. Чорна та Ю.А. Сімах підкреслили, що конкурентостійкість є більш тривалою характеристикою підприємства, ніж конкурентоспроможність, оскільки, перш за все, спрямована на можливість конкурувати протягом тривалого часу. Конкурентостійкість підприємства – це характеристика ефективного функціонування підприємства в умовах конкуренції у довгостроковій перспективі, яка є відбиттям комплексної взаємодії конкурентоспроможності і стійкості підприємства [8].

В.С. Пономаренко, О.М. Тридід, М.О. Кизим. під конкурентостійкістю підприємства мали на увазі здатність підприємства в порівнянні з конкурентами протистояти дестабілізуючому впливу факторів зовнішнього середовища [6, с.76].

В.Л. Дікань вважав, що узагальнюючими показниками, за допомогою яких реально відбиваються результати роботи підприємства, є прибутковість (тобто відношення одержаного прибутку до розміру стартового капіталу) та конкурентостійкість[2]. Поняття конкурентоспроможності та конкурентостійкості дуже близькі, взаємопов'язані, але не ідентичні. Конкурентоспроможність визначає конкурентостійкість підприємства, тобто що більші потенційні та реальні можливості фірми з випуску конкурентоспроможної продукції, то більша її конкурентостійкість. Конкурентостійкість характеризує динамічний процес специфічних відносин між виробниками однієї й тієї самої чи аналогічної продукції, тобто стабільність становища на ринку одного виробника щодо іншого [1, 2].

Ринкові відносини висувають підвищені вимоги до стратегії і тактики підприємства при цьому домінуючою умовою стає ефективність функціонування суб'єктів господарювання у конкурентному середовищі. На перший план виходить проблема виживання підприємств, їх життєздатність і життєстійкість, що може бути реалізовано тільки при досягненні й забезпеченні сталості конкурентних позицій підприємств за рахунок ефективної реалізації конкурентної стратегії [2, 8]. Разом з тим, українські науковці притримуються думки про те, що умовою високого стабільного рівня конкурентоспроможності підприємства є сталість роботи всіх структур і підсистем, що входять до нього. Це підкреслює різнобічність розгляду поняття конкурентостійкості і в черговий раз доводить тісноту взаємозв'язку між основними поняттями теорій конкуренції та конкурентоспроможності.

Враховання різнобічного трактування поняття конкурентостійкості підприємства призводить до глибокого розуміння суті конкурентостійкості підприємства та визначає необхідність оцінювання даної характеристики, а визначений підхід до трактування самого поняття вже обумовлює можливі методи та методики оцінювання. Оцінювання конкурентостійкості підприємств це особливий вид функціональної діяльності, спрямований на визначення суджень про об'єкт оцінки в цілому. Об'єктивне уявлення про конкурентостійкість можуть бути зроблені на основі кількісних характеристик та описів. Певні ж параметри за окремими критеріями не можливо оцінити кількісно, тоді доцільно використовувати і якісні характеристики і описи.

Результати оцінювання конкурентостійкості підприємства визначають ухвалення рішення про спрямованість підприємства формування чи забезпечення його конкурентоспроможності. Однозначної вказівки на об'єкт спрямування зусиль підприємство отримана оцінка не надає, але вона вказує орієнтир та подає сигнал до певних дій з боку керівництва. Результати оцінювання конкурентостійкості підприємства є вихідною точкою для ухвалення рішень. Кількісна або якісна оцінка конкурентостійкості підприємства може визначити пріоритети для стратегічних або тактичних задач підприємства.

Висновки. Поява в науковій термінології поняття конкурентостійкості підприємства зумовила нові напрями розвитку сучасної економічної думки. Значущість проблем забезпечення конкурентостійкості підприємства та підтримки певного її рівня визначили необхідність оцінювання конкурентостійкості підприємства. Оцінювання конкурентостійкості підприємства створює умови для формування інформаційної бази для ухвалення управлінських рішень на різних етапах діяльності підприємства. Саме оцінювання шляхом надання кількісного вираження рівня конкурентостійкості допомагає адекватно та правильно обрати шляхи поліпшення діяльності підприємства та її результатів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Григорова З.В. Конкурентне середовище: складові та вплив на діяльність підприємства / З.В. Григорова, Ю.О. Мудрієвська // Технологія та техніка друкарства. Менеджмент виробництва. – 2010. – № 2 (28). – С. 126-130.
2. Дикань В.Л. Обеспечение конкурентоустойчивости предприятия [монография] / В.Л. Дикань. – Х.: Основа, 1995. – 160 с.
3. Захарова С.В. Формирование и развитие организационно-экономического механизма управления конкурентоустойчивостью промышленного предприятия: Автореф. дисс... канд. экон. наук: 08.00.05 – экономика и управление народным хозяйством / С.В. Захарова; Саратовский государственный социально-экономический университет. – Саратов, 2006. – 21 с.
4. Кирчата І.М. Оцінка конкурентного потенціалу в системі управління конкурентоспроможністю підприємства: автореф. дис... канд. экон. наук: 08.00.04 / І.М. Кирчата; Приазов. держ. техн. ун-т. – Маріуполь, 2007. – 20 с.
5. Овчаренко Ю.А. Критерії та функціональні завдання оцінки конкурентостійкості підприємств роздрібної торгівлі [електронний ресурс] / Ю.А. Овчаренко // Матеріали конференцій – 2010. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/15_APSN_2010/Economics/67271.doc.htm.
6. Пономаренко В.С. Стратегія розвитку підприємства в умовах кризи: [монографія] / В.С. Пономаренко, О.М. Тридід, М.О. Кизим. – Харків: Інжек, 2003. – 328 с.
7. Сімах Ю.А. Оцінка конкурентостійкості підприємств роздрібної торгівлі: автореф. дис... канд. экон. наук: 08.00.04 – економіка та управління підприємствами. / Ю.А. Сімах; Харк. держ. ун-т харчування та торгівлі. – Х., 2009. – 18 с.
8. Сімах Ю.А. Оцінка впливу невизначеності зовнішнього середовища на конкурентостійкість підприємств торгівлі [електронний ресурс] / Ю.А. Сімах, М.В. Чорна // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. – 2008. – № 1.

– [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.nbuiv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Es/2008_1/08_1_1.htm.

9. Сторожилова У.Л. Забезпечення конкурентостійкості підприємства через інноваційно-інвестиційний механізм: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.01 – економіка, організація і управління підприємствами / У.Л. Сторожилова. – Харків, 2006. – 19 с.
10. Чернега В.В. Конкурентостійкість підприємств та механізми її забезпечення: [монографія] / В.В. Чернега. Київський національний ун-т технологій та дизайну; Інститут підготовки кадрів держ. служби зайнятості України. – К.: ІПК ДСЗУ, 2008. – 235 с.

Рецензент: Козаченко Г.В., професор, д.е.н.

Стаття надійшла до редакції
19.02.2011 р.